

päiväys

326/2/01

Ratkaisija: Oikeusasiamies Lauri Lehtimaja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

VIRANTOIMITUKSESTA PIDÄTTÄMISTÄ KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN KEHITTÄMINEN

Virantoimituksesta pidättämistä koskevaa kanteluasiaa (dnro 2434/4/00) tutkiessani kävi ilmi, että asiaa koskeva lainsäädäntö voi antaa aihetta erilaisiin tulkintoihin. Otin omana aloitteena tutkittavakseni, onko tältä osin tarvetta säännösten kehittämiseen ja mahdollisten puutteiden poistamiseen.

Oikeusministeriö antoi 20.3.2001 pyynnöstäni oheen liitetyn lausunnon.

Virantoimituksesta pidättäminen tapahtuu ensisijaisesti julkista etua silmällä pitäen. Sen käyttöä harkittaessa on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota myös toimenpiteen kohteena olevan virkamiehen oikeusturvaan. Virantoimituksesta pidättämistä ei saa jatkaa pidempään kuin on tarvetta; tällainen päätöshän on luonteeltaan vain väliaikainen turvaamistoimenpide. Usein päätös joudutaan tekemään esimerkiksi rikosepäilyyn kysymyksessä ollen hyvinkin niukan aineiston pohjalta. Olosuhteet voivat ajan kuluessa muuttua olennaisestikin alkuperäiseen päätöstilanteeseen verrattuna, jolloin nousee esiin kysymys siitä, onko virantoimituksesta pidättämiselle edelleen perusteita. Esimerkiksi rikosepäilytapauksissa lainvoimaisen tuomion odottaminen voi kestää vuosia.

Käsitykseni mukaan nykyisen sääntelyn olennaisin puute on siinä, ettei virantoimituksesta pidättämisestä päättäneelle viranomaiselle ole säädetty velvollisuutta omasta aloitteestaan arvioida, onko toimenpiteelle edelleen perusteita olosuhteiden ajan kuluessa ehkä olennaisestikin muututtua. Myöskään virkamiehen oikeudesta itse saada virantoimituksesta pidättämisestä uusi päätös viranomaiselta ei ole nimenomaisesti säädetty.

Kysymys on virkamiehen oikeusturvan kannalta tärkeä. En pidä tyydyttävänä sitä, että asian sääntely on oikeusministeriön lausunnosta ilmi käyvällä tavalla lähinnä yleisten hallinto-oikeudellisten periaatteiden soveltamisen varassa. Edellä viittaamassani kantelutapauksessa mielestäni tuli esiin nimenomaan se, etteivät nämä yleiset periaatteet riittävän hyvin takaa yksittäistapausten asianmukaista käsittelyä. Viittaan myös perustuslain 21 §:ään, jonka mukaan jokaisella on mm. oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ilman aiheetonta viivytystä sekä oikeus saada oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Kysymys on mielestäni myös hyvään hallintoon kuuluvista menettelytavoista. Edellä mainitussa perusoikeussäännöksessä on todettu, että hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Katsonkin, että lailla tulisi säätää viranomaiselle velvollisuus seurata virantoimituksesta pidättämisen perusteita ja tarvittaessa olosuhteiden muuttuessa tehdä asiasta uusi päätös. Lisäksi voisi olla aihetta säätää viranomaisen käsittelyvelvollisuudesta, jotta varmistettaisiin, että myös virkamies itse voisi halutessaan saada viranomaiselta uuden (valituskelpoisen) päätöksen asiassaan. Edellä

todettu koskee niin valtion virkamiehiä kuin kunnallisia viranhaltijoita sekä Suomen Pankin ja eduskunnan virkamiehiä.

Oikeusministeriökin on 20.3.2001 antamassaan lausunnossa katsonut, että sääntelyn tarkistaminen olisi perusteltua.

Edellä todettuun viitaten esitän eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön 10 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvostolle, että lainsäädäntöä edellä mainituilta osin sopivassa yhteydessä tarkistetaan.

Saatan tämän esitykseni tiedoksi myös sisäasiainministeriön asettamalle kunnallisen viranhaltijan oikeusasematoimikunnalle.

Pyydän oikeusministeriötä ilmoittamaan vuoden 2001 loppuun mennessä, mihin toimenpiteisiin tämä esitykseni on mahdollisesti antanut aiheen.